

פעם אחת נסע הר"ר [הרב ר'] ליב עם הר"ר [הרב ר'] עזריאל הנ"ל לוויילנא. ובבואם סמוך לוויילנא שלשה וויערסעין **רוסעש** [] היה שם בית גדול שיינק [בית מרוח] היה שייך להארענדר [חוכר] מהעיר כי בוויילנא היה הי"ש [היין שרף] ביוקר וחוף לעיר היה בזול, וע"כ [ועל כן] עמדו שם סוחרים הרבה. והיהודי אשר גר שם היה עושר [עשיר] בהגייה אשכנזית גדול, ונתאכסן גם הרב אצלו ויקח לו חדר מיוחד ושילם להבע"ב [לבעל הבית] עבור החדר ולן שם: ולמחרתו בבוקר שלח את ר' עזריאל לקרוא את בעל הבית ויבא לפניו. ויאמר לו: "לך לרחוב הנכרים וקרא לי את הפירסט [הנסיך] מפולין, ואמור לו כי ר' ליב קרא אותך שתבא

פעם אחת נסע הר"ר ליב עם הר"ר עזריאל הנ"ל לוויילנא: ובבואם סמוך לוויילנא שלשה וויערסעין רוסעש היה שם בית גדול שיינק היה שייך להארענדר מהעיר כי בוויילנא היה הי"ש ביוקר וחוף לעיר היה בזול וע"כ עמדו שם סוחרים הרבה ויהודי אשר גר שם היה עושר גדול ונתאכסן גם הרב אצלו ויקח לו חדר מיוחד ושילם להבע"ב עבור החדר ולן שם: ולמחרתו בבוקר שלח את ר' עזריאל לקרוא את בעל הבית ויבא לפניו: ויאמר לו לך לרחוב הנכרים וקרא לי את הפירסט מפולין ואמור לו כי ר' ליב קרא אותך שתבא חתף אליו ויהתל בו האיש ויאמר חסר משוגעים אני. כנס ברחוב הנכרים אם רואים שם יהודי. אחת דתו לתלותו חתף (וכן הוא כי בוויילנא היה כך החוק שהיה אסור לשום יהודי לילך ברחוב אחת ולפני הפולין היו ממיתים אם נתעה לשם איזה יהודי. ואחר כך היה החוק להכות אותו מכה נמרצה עד צאתו מהרחוב. וזה שלשה שנים אשר בא פקודת הקייסר כי יוכלו לדור בהרחוב כמולים כערלים בשוה). והפירסט [והנסיך] הוא בן מלכים ומעולם לא דיבר עם יהודי. ויבוא המשוגע הזה ורצה כי אקרא את הפירסט [הנסיך] לכאן." וילך ממנו לספר לאשתו מהמשוגע הזה וחזר אליו ואמר לו: "בבקשה מכם, לכו נא לדרככם טרם יאונה לי הרעה מכם." ורצה לגרשו מביטו. ויגער בו הרב ויאמר לו: "הידעת מי אני? אנכי ליב בן שרה, ואם לא תשמע לי ידעתי כי תתחרט תיכף. לך ממני ולואי יהיה סופך טוב. וכדברו והנה פתאום נפלו שני בניו ואשתו למשכב בחולי חזק עד אשר ראה הבעל הבית כי אין פנאי לקרוא לרופאים. ויבא להרב ויצעק מרה: "אנכי אשמע לכל אשר

תיכף אליו." ויהתל בו האיש ויאמר: "חסר משוגעים אני? הנה ברחוב הנכרים אם רואים שם יהודי, אחת דתו לתלותו תיכף. (וכן הוא כי בוויילנא היה כך החוק שהיה אסור לשום יהודי לילך ברחוב אחת, ולפני הפולין היו ממיתים אם נתעה לשם איזה יהודי. ואחר כך היה החוק להכות אותו מכה נמרצה עד צאתו מהרחוב. וזה שלשה שנים אשר בא פקודת הקייסר כי יוכלו לדור בהרחוב כמולים כערלים בשוה). והפירסט [והנסיך] הוא בן מלכים ומעולם לא דיבר עם יהודי. ויבוא המשוגע הזה ורצה כי אקרא את הפירסט [הנסיך] לכאן." וילך ממנו לספר לאשתו מהמשוגע הזה וחזר אליו ואמר לו: "בבקשה מכם, לכו נא לדרככם טרם יאונה לי הרעה מכם." ורצה לגרשו מביטו. ויגער בו הרב ויאמר לו: "הידעת מי אני? אנכי ליב בן שרה, ואם לא תשמע לי ידעתי כי תתחרט תיכף. לך ממני ולואי יהיה סופך טוב. וכדברו והנה פתאום נפלו שני בניו ואשתו למשכב בחולי חזק עד אשר ראה הבעל הבית כי אין פנאי לקרוא לרופאים. ויבא להרב ויצעק מרה: "אנכי אשמע לכל אשר

אדוני יצוני, אך הסירו ממני את המגפה אשר נפתם את אשתי ובני." ויאמר לו הרב: "לך מהרה להפירסט [להנסיך] ואל תאחר, וקרא אותו אלי, ואשתך ובניך יתרפאו תיכף. לך מהרה אל תפחד." וילך האיש בפחי נפשו כי ראה כי כלתה אליו הרעה ומוכרח לשמוע להרב. ויאמר: "מוטב יתלו אותי לכפרת בני הקטנים." וילך במהרה לרחוב הנכרים בפחד גדול אבל לא אנה אליו שום רעה ולא אמר לו שום בריה דבר בעולם עד בואו לבית הפירסט [הנסיך]. וידפוק בהדלת. ויצא אליו עבד אחד מסריסי הפירסט [הנסיך]. וכאשר ראה כי יהודי נצב על האכסדרא, נפל ארצה על פניו כי כן היה הנימוס אצלם, אם היו רואים יהודי דורך אדמת קדשיהם. ואחר כך עמד ואמר: "מה לך פה?" ויענהו כי להפירסט [להנסיך] אני צריך. וילך העבד ויגד

כל החרדה הזאת. ואף כי היה מכיר את ר' לیب מכבר עכ"ז [עם כל זאת] לא חרד בשום פעם בהזכירו את שמו כאשר חרד עתה. ואח"כ נשתקע הדבר מעט:

ויהי לימים נאבד העבד הערל של היהודי פתאום. ויעלילו עליו הכמרים כי היהודי זבחו על הפסח. ויקחו אוחו במאסר ועשו לו יסורים קשים והודה כי הוא הרגו, כדרך היהודים רכי הלבב אשר לא יוכלו לסבול יסורים, ובחר במיתה אחת מיסורים הרבה. ונגמר דינו למיתה והלכו להפירסט [להנסיך] להניח חותמו על זה, וישיב להם כי היהודי הוא מבין גדול על סוסים והוא רוצה לקנות הרבה סוסים על היארד במאקריי, ועל כן רוצה הוא שיחיה היהודי עד אחר היארד והוא יקבל אותו על ערבונו עד אחר היארד, ואז ימסור אותו ליד הכמרים ויעשו בו כחפצם. כן עשה ולקח את היהודי אתו על היארד,

כל המדרכ הזאת: ואף כי היה מכיר את ר' לیب מכבר עכ"ז לא חרד בשום פעם בהזכירו את שמו כאשר חרד עתה ואח"כ נשתקע הדבר מעט:

ויהי לימים נאבד הערל של היסודי פתאום ויעלילו עליו הכמרים כי היסודי זבחו על הפסח ויקחו אוחו במאסר ועשו לו יסורים קשים וכודס כי הוא הרגו כדרך היסודים רכי הלבב אשר לא יוכלו לסבול יסורים, ובחר במיתה אחת מיסורים הרבה: ונגמר דינו למיתה והלכו להפירסט להניח חותמו על זה וישיב להם כי היסודי הוא מבין גדול על סוסים והוא רוצה לקנות הרבה סוסים על היארד במאקריי, ועל כן רוצה הוא שיחיה היסודי עד אחר היארד והוא יקבל אותו על ערבונו עד אחר היארד ולא ימסור אותו ליד הכמרים ויעשו בו כחפצם. כן עשה ולקח את היסודי אתו על היארד והוא קנה לו סוסים וכלכו אחריו שומרים לשמרו. וירא היסודי מרחוק וכנה עבדו הערל אשר נאבד אללו כמדומה לו שהוא רוצה אותו כולך מרחוק. ויעמוד היסודי על עמדו וכנה הוא כולך וקרצ אליו. וכאשר קרב הערל אל אדונו והכירו נפל לפניו ארצה. ויאמר צ"ס אשר אני רוצה אותך בחיים וישאלכו היסודי אנה היית ולמה ברחת ממני ויבך הערל בדברו ויאמר: "כי לא הייתי בורח מאתך בשום אופן אך כומר אחד אשר קנה בך הסית אותי כמה פעמים לזה וכבטיח לי ליתן לי נחלת שדה וכרם ולא רציתי לשמוע אליו עד כי בא פתאום בלילה ויקרא אותי לחוץ ויושיבני על העגלה ויאסור אותי ויוליכני שולל כחמישים פרסאות הרחק ואנכי הייתי שמה נע ונד ואין לי במה להחיות נפשי. ורציתי לשוב אליך ולא היה לי כחץ בא איש זקן יהודי עם משרתו ויושיבו אותי על העגלה ויוליכני כל הלילה והביא אותי לכאן, ויאמר לי: 'לך ובקש את אדוניך כי תמצא אותו פה'. וזה כל היום אשר אנכי מבקשך בכל הרחובות, והודות לה' אשר מצאתיך. ועתה קח נא אותי לביתך כי למה אמות ברעב, הלא ישר היה עבודתי אתך כל ימי היותי אצלך."

והוא קנה לו סוסים, והלכו אחריו שומרים לשמרו. וירא היהודי מרחוק והנה עבדו הערל אשר נאבד אצלו, כמדומה לו שהוא רואה אותו הולך מרחוק. ויעמוד היהודי על עמדו, והנה הוא הולך וקרצ אליו. וכאשר קרב הערל אל אדונו והכירו נפל לפניו ארצה. ויאמר: "ב"ה [ברוך השם] אשר אני רואה אותך בחיים." וישאלהו היהודי: "אנה היית ולמה ברחת ממני?" ויבך הערל בדברו ויאמר: "כי אתה היהודי טוב לי מאב ואם, ואנכי לא הייתי בורח מאתך בשום אופן, אך כומר אחד אשר קנה בך, הסית אותי כמה פעמים לזה והבטיח לי ליתן לי נחלת שדה וכרם, ולא רציתי לשמוע אליו, עד כי בא פתאום בלילה ויקרא אותי לחוץ ויושיבני על העגלה ויאסור אותי ויוליכני שולל כחמישים פרסאות הרחק, ואנכי הייתי שמה נע ונד ואין לי במה להחיות נפשי, ורציתי לשוב אליך ולא היה לי על הוצאות. והנה בלילה הזאת בא איש זקן יהודי עם משרתו ויושיבו אותי על העגלה ויוליכני כל הלילה והביא אותי לכאן, ויאמר לי: 'לך ובקש את אדוניך כי תמצא אותו פה'. וזה כל היום אשר אנכי מבקשך בכל הרחובות, והודות לה' אשר מצאתיך. ועתה קח נא אותי לביתך כי למה אמות ברעב, הלא ישר היה עבודתי אתך כל ימי היותי אצלך."

ויהי אחרי אשר שמע היהודי כל אלה חיתה רוחו והבין כי היא מעשה הרב ר' ליב, וישב את ה' בלבו וישתוקק לראות סוף דבר. ויאמר להערל: "בא עמי ואצוה בשיינק [בבית מרוח] אחד ליתן לך לאכול." ויובילהו לשיינק [לבית מרוח] אחד ויאמר לו: "שב פה ולא תלך אנה ואנה עד בואי לקרוא אותך." והוא הלך לקנות עוד סוסים. וכאשר קנה כל הסחורה, וייטב [צ"ל: וייטב] הסחורה בעיני הפירסט [הנסיך], ויצו לחבש את הסוסים, וישב הפירסט [הנסיך] על המרכבה ויצו שישב גם היהודי נגדו. וכאשר צעקו על הסוסים, והנה הם מפזזים רוקדים ונוטים מן הדרך מבלי מעצור לרוחם מכל העגלונים אשר הנהיגו אותם והכו אותם ולא הועיל. ויאמר היהודי: "הסוסים טובים אבל העגלונים אינם יכולים להנהיג אותם. הנה יש אתי ערל אחד עגלון ויכול להנהיג הסוסים. ידעתי כי תקבל נחת ממנו. אולי יישר בעיני אדוני ותשכור אותו להנהיג הסוסים [הסוסים]." ויאמר הפירסט [הנסיך]: "טוב, קרא אותו." ויקרא היהודי לעבדו הערל ויאמר לו: "שב על הקעלנע [מושב הרכב?]" ונהג הסוסים. וישב הערל ויקח מוסרת הסוסים בידו וינהג אותם בלי שום פגע ויאשרו דרכם וישמח הפירסט [הנסיך]:

ויהי אחרי אשר שמע סיכודי כל אלה חיתת רוחו וסבין כי היא מעשה הרב ר' ליב וישב את ה' בלבו וישתוקק לראות סוף דבר ויאמר להערל זא עמי ואזכר לשיינק אחד ויאמר לו שב פה ולא תלך אנה ואנה עד בואי לקרוא אותך וכוא כלך לקנות עוד סוסים. וכאשר קנה כל הסחורה וייטב הסחורה בעיני הפירסט ויצו לחבש את הסוסים וישב הפירסט על המרכבה ויצו שישב גם סיכודי נגדו וכאשר צעקו על הסוסים והנה הם מפזזים רוקדים ונוטים מן הדרך מבלי מעצור לרוחם מכל העגלונים אשר הנהיגו אותם והכו אותם ולא הועיל. ויאמר היהודי: "הסוסים טובים אבל העגלונים אינם יכולים להנהיג אותם. הנה יש אתי ערל אחד עגלון ויכול להנהיג הסוסים ידעתי כי תקבל נחת ממנו אולי יישר בעיני אדוני ותשכור אותו להנהיג הסוסים" ויאמר הפירסט עוב קרא אותו ויקרא סיכודי לעבדו הערל ויאמר לו שב על הקעלנע ונהג הסוסים וישב הערל ויקח מוסרת הסוסים בידו וינהג אותם בלי שום פגע ויאשרו דרכם וישמח הפירסט:

ויהי כאשר אחזו דרכם ונסעו איזה ימים אמר הפירסט לסיכודי כחזכור היום אשר שלח הרב שלכם ליב אחרי לקרוא אותי ויאמר סיכודי בן אדוני אני זוכר ויאמר לו הפירסט עתה אגלה לך את אשר הגיד לי באש אשר יצא עליך משפט מוח אעכב המשפט עד אחרי יאריך מאקריי ושאלת אותך על היאריד ודמיתי כי יצמח לך איזה ישועה מהיאריד הזה וכנה עתה לא נשמע מאומה ומוכרח עתה למות ומה כי כוונתו אשר לזכר לעבד אותך עד אחר היאריד וישתוק סיכודי בשמעו ויאמר לו בבכי לו לא הלא הערל המגרש הסוסים הוא עבדי הנאבד אשר כומר פלוני בלילה שאל נא אותו ויתמה הפירסט מאד ויאמר עתה ידעתי כי יש אלקים בישראל ונתן כח בצדיקיו לראות עתידות ולהציל העשוק מיד עושקו אבל אתה מה כי אתה כודית בדבר שקר אשר לא היה מעולם וחתמת עצמך כי אתה הרגת את הערל להבאיש רגת את הערל להבאיש את ריח הסיכודים בעיני כל הכמרים ויאמר הפירסט כי תקבל נחת ממנו. אולי יישר בעיני אדוני ותשכור אותו להנהיג הסוסים [הסוסים]." ויאמר הפירסט

[הנסיך]: "טוב, קרא אותו." ויקרא היהודי לעבדו הערל ויאמר לו: "שב על הקעלנע [מושב הרכב?]" ונהג הסוסים. וישב הערל ויקח מוסרת הסוסים בידו וינהג אותם בלי שום פגע ויאשרו דרכם וישמח הפירסט [הנסיך]:

ויהי כאשר אחזו דרכם ונסעו איזה ימים אמר הפירסט להיהודי: "התזכור היום אשר שלח הרב שלכם ליב אחרי לקרוא אותי?" ויאמר היהודי: "כן אדוני. אני זוכר." ויאמר לו הפירסט [הנסיך]: "עתה אגלה לך את אשר הגיד לי. באם אשר יצא עליך משפט מות, אעכב המשפט עד אחרי יאריד [יריד] מאקריי ושאלת אותך על היאריד. ודמיתי כי יצמח לך איזה ישועה מהיאריד הזה, והנה עתה לא נשמע מאומה ומוכרח עתה למות, ומה היה כוונתו אשר צוה לעבד אותך עד אחר היאריד?" וישתוק היהודי בשמעו ויאמר לו בבכי: "אדוני, הלא הערל המגרש הסוסים הוא עבדי הנאבד אשר גנב אותו הכומר פלוני בלילה. שאל נא אותו." ויתמה הפירסט [הנסיך] מאד ויאמר: "עתה ידעתי כי יש אלקים בישראל ונתן כח בצדיקיו לראות עתידות ולהציל העשוק מיד עושקו. אבל אתה מה היה לך כי הודית בדבר שקר אשר לא היה מעולם וחתמת עצמך כי אתה הרגת את הערל להבאיש את ריח היהודים בעיני כל הכמרים?" ויאמר

העברי: "ומה היה לי לעשות כי ראיתי כי כשל כח הסבל לסבול את כל היסורים, ואם לא הייתי מודה הייתי נופל שדוד תחת ידם פעמים הרבה, ובחרתי במיתה אחת פתאומית מלמות מיתות הרבה. וזה לך לראיה על כל העלילות אשר השונאים מעלילים על בני אומתינו. ואחרי היסורים מודים על כל מה

העברי ומכ הים לי לעשות כי ראיתי כי כשל כח הסבל לסבול את כל היסורים ואם לא הייתי מודה הייתי נופל שדוד תחת ידם פעמים הרבה וזה לך לראיה על כל העלילות אשר השונאים מעלילים על בני אומתינו: ואחרי היסורים מודים על כל מה שדורשים מאתם כאשר רואים המה כי א"א [אי אפשר] להם להשמט מידם: ואחר כך חקר הפירסט מהערל כי יספר לו כל הנעשה אתו. ובבואם לוילנא העמיד הפירסט את הערל שיגיד את דבריו בפני הכומר, והוא לא היה יכול להכחישו, ויצא דין העברי בצדק ואת הכומר קרעו לגזרים בפני כל העם. ונכתבה המעשה הזאת למזכרת בדברי הימים לפולין:

שדורשים מאתם כאשר רואים המה כי א"א [אי אפשר] להם להשמט מידם. ואחר כך חקר הפירסט מהערל כי יספר לו כל הנעשה אתו. ובבואם לוילנא העמיד הפירסט את הערל שיגיד את דבריו בפני הכומר, והוא לא היה יכול להכחישו, ויצא דין העברי בצדק ואת הכומר קרעו לגזרים בפני כל העם. ונכתבה המעשה הזאת למזכרת בדברי הימים לפולין: